

MIHAELA DANIELA CÎRSTEA
LAURA RALUCA SURUGIU

CAIET DE LUCRU

Limba română

CLASA A VI-A

CUPRINS

Cuvânt-înainte	3
I. FONETICA	5
II. VOCABULARUL	11
III. MORFOLOGIA	22
1. SUBSTANTIVUL	22
2. VERBUL	30
3. ADJECTIVUL	38
4. PRONUMELE	45
5. NUMERALUL	55
6. ADVERBUL	60
7. PREPOZIȚIA ȘI CONJUNCȚIA	63
8. INTERJECȚIA	68
IV. FUNCȚIILE SINTACTICE	70
1. SUBIECTUL	70
2. PREDICATUL	75
3. ATRIBUTUL	81
4. COMPLEMENTUL	87
V. RELAȚIILE SINTACTICE	94

CUVÂNT-ÎNAINTE

Limba română. Caiet de lucru pentru clasa a VI-a reprezintă un instrument de lucru foarte util, atât în activitatea de la clasă, cât și în cadrul pregătirii individuale. De asemenea, profesorii de limba și literatura română pot găsi resurse importante pentru orele de gramatică, dar și repere sugestive pentru realizarea evaluării curente.

Caietul are o structură unitară, fiecare capitol fiind compus dintr-o succintă, dar relevantă parte teoretică și dintr-o serie de exerciții complexe, diversificate, al căror scop este acela de a actualiza cunoștințele dobândite și de a-i familiariza pe elevi cu noțiunile recent asimilate. Formularea itemilor este în conformitate cu programa școlară și urmărește verificarea elementelor noi prin mijloace diverse: exerciții de analiză, itemi cu răspuns scurt, itemi-pereche sau compuneri gramaticale. Elevii au astfel posibilitatea de a exersa și de a aprofunda noile cunoștințe într-un mod activ, plăcut și diversificat, acest lucru contribuind la atingerea performanței.

Coerența și omogenitatea materialelor propuse sunt alte avantaje ale auxiliarului. Capitolele încep cu exerciții de reamintire a noțiunilor de bază și continuă cu repere teoretice și exerciții astfel concepute încât să aibă grade de dificultate diferite.

Sperăm să vă bucurați de o experiență plăcută și, în același timp, utilă rezolvând exercițiile propuse și suntem convinse, dragi elevi, că succesul la examenele care vă așteaptă va fi unul garantat!

Autoarele

I. FONETICA

SĂ NE AMINTIM!

Fonetica este partea gramaticii care se ocupă cu studiul sunetelor unei limbi.

Cuvântul este caracterizat de formă (înveliș sonor) și sens.

Cuvintele monosilabice sunt alcătuite dintr-o singură silabă (*car, var, sar*).

Cuvintele polisilabice sunt alcătuite din mai multe silabe (*pri-mă-va-ră, cân-tec, ci-tesc*).

Diftongul este grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală și o semivocală aflate în aceeași silabă (*mi-oa-ră, vi-oa-ie*).

Triftongul reprezintă grupul alcătuit dintr-o vocală și două semivocale aflate în aceeași silabă (*vo-iai, le-oai-că*).

Hiatul este reprezentat de două vocale alăturate aflate în silabe diferite (*zo-o-lo-gi-e, a-er*).

Litera reprezintă semnul grafic al unui sunet.

Sunetul reprezintă forma sonoră a unei litere.

Nu întotdeauna numărul literelor și cel al sunetelor dintr-un cuvânt corespund.

Exemplu: *cânt* (4 litere, 4 sunete); *exercițiu* (9 litere, 8 sunete), *chem* (4 litere, 3 sunete).

1. Rescrie cuvintele care conțin diftong, triftong și hiat din următoarele: *moșneag, topeai, cereai, floare, pion, biologie, furios, vioare, candoare, vedea, cerea, spion, întoarce, ploaie, ideal, dulău, viori, câine, hiat, learcă.*

Cuvinte cu diftong: _____

Cuvinte cu triftong: _____

Cuvinte cu hiat: _____

2. Citește următoarele cuvinte și completează tabelul de mai jos: *biblioteca, benefic, car, carte, dar, darnic, efervescent, figură, fag, generos, general, haină, horă, imprimantă, nai, mai, orb, ochelari, veveriță, zmeu.*

Cuvinte monosemantice	Cuvinte polisemantice

I. FONETICA

3. Precizează numărul de litere și numărul de sunete din cuvintele:

<i>cinste</i>	_____	litere și	_____	sunete;
<i>onoare</i>	_____	litere și	_____	sunete;
<i>ochi</i>	_____	litere și	_____	sunete;
<i>extemporal</i>	_____	litere și	_____	sunete;
<i>zoologie</i>	_____	litere și	_____	sunete;
<i>caiet</i>	_____	litere și	_____	sunete;
<i>cită</i>	_____	litere și	_____	sunete;
<i>ceară</i>	_____	litere și	_____	sunete;
<i>gherghef</i>	_____	litere și	_____	sunete;
<i>veghere</i>	_____	litere și	_____	sunete.

4. Alcătuieste trei enunțuri în care să folosești cuvinte care conțin diftong, triftong și hiat.

5. Citește cu atenție textul de mai jos și răspunde cerințelor următoare:

E călătoare! A ieșit din mușuroi furnica și-a pornit, cum face în fiecare dimineață, a pornit să vadă lumea... Ea știa că ochii duc și mintea întoarce; că, văzând multe, știi destule și ai de unde da și la alții. Și ce fericire să călătorești dimineața, în revărsatul zorilor, când iarba e proaspătă sub rouă, aerul jilav de răcoare, și când pe cer se prelinge lumina ca o undă de aur. Și-apoi dimineața privești altfel lumea, altfel o judeci; gândurile nu-ți sunt spulberate, ci se limpezesc, tihnite, din prisos. De aceea furnica se scoală cu noaptea în cap și pornește la drum.

(Emil Gârleanu, *Călătoare*)

a. Transcrie primele două cuvinte care conțin diftong și primul cuvânt care conține hiat.

b. Identifică un cuvânt care este alcătuit doar dintr-un diftong.

c. Identifică două cuvinte monosilabice și două cuvinte plurisilabice.

d. Precizează numărul de litere și numărul de sunete din următoarele cuvinte din fragmentul citat:

<i>fericire</i>	_____	litere și	_____	sunete;
<i>cer</i>	_____	litere și	_____	sunete;

privești _____ litere și _____ sunete;
tihnite _____ litere și _____ sunete.

e. Încercuiește varianta corectă! Conțin diftongi toate cuvintele din seria:

- *mușuroi, și-a, dimineața;*
- *întoarce, destule, noaptea;*
- *iarba, proaspătă, nu-ți.*

SĂ ÎNVĂȚĂM!

REGULI DE DESPĂRȚIRE ÎN SILABE

1. O consoană între două vocale trece la a doua silabă.

De exemplu: *ca-să, va-ză.*

2. Două consoane între două vocale trec în silabe diferite.

De exemplu: *gean-tă, cân-ta.*

Excepție: dacă prima consoană este *b, c, d, f, g, h, p, t, v*, iar a doua consoană este *l* sau *r*, ambele consoane trec în silaba a doua.

De exemplu: *bi-bli-o-te-că.*

3. Trei consoane între două vocale se despart după prima consoană.

De exemplu: *con-struc-tor, fil-tra.*

Excepție: În cazul grupurilor *lpt, mpt, ncș, nct, nctș, ndv, rct, rtf, stm*, despărțirea se face după a doua consoană.

De exemplu: *func-ți-o-na.*

4. Două vocale alăturate stau în silabe diferite.

De exemplu: *a-er, că-u-ta.*

Observație: Semivocalele stau în aceeași silabă cu vocala cu care se rostesc împreună.
(Atenție la diftongi și triftongi!)

6. Desparte în silabe cuvintele următoare, precizând regulile:

viitor _____
 Reguli: _____

casă _____
 Regulă: _____

atlet _____
 Regulă: _____

sculptură _____
 Reguli: _____

I. FONETICA

exemplu _____

Reguli: _____

7. Completează spațiile libere cu informațiile potrivite:

a. Diftongul reprezintă _____

b. Triftongul este alcătuit din _____

c. Trei consoane între două vocale _____

d. Două vocale alăturate _____

8. Încercuiește varianta corectă de răspuns:

a. Cuvântul monosilabic este alcătuit:

● dintr-o silabă;

● din două silabe;

● din mai multe silabe.

b. Sunt numai cuvinte care conțin hiat în seria:

● ceară, meargă, vioară;

● mitologie, fiică, coordonare;

● geamă, geologie, seară.

c. Despărțirea corectă în silabe a cuvântului *arctic* este:

● ar-ctic;

● arc-tic;

● arct-ic.

d. Un cuvânt în care numărul de litere este mai mare decât numărul de sunete este:

● *chiuli*;

● *extraterestru*;

● *cină*.

e. În cuvântul *ghem* există:

● 4 litere și 4 sunete;

● 4 litere și 3 sunete;

● 4 litere și 2 sunete.

9. Identifică, în textele de mai jos, cuvintele care conțin diftong, triftong, hiat, completând tabelul următor:

a. Fără îndoială că nimeni n-a uitat îngrozitoarea vijelie dezlănțuită la mijlocul echinoctiului din acel an, dinspre nord-est, și în timpul căreia barometrul a scăzut până la 710 milimetri. Uraganul a bătut fără întrerupere de la 18 până la 26 martie. A pricinuit pagube deosebit de mari în America, Europa și Asia, pe o zonă de 1 800 mile, ce străbătea oblic Ecuatorul, întinzându-se de la a 35-a paralelă nordică până la a 40-a paralelă sudică. Orașe dărâmate, păduri dezrădăcinate, țărături pustiite de munți de apă, care se năpusteau ca puhoaiile în timpul fluxului, sute de vapoare aruncate la mal, așa cum anunța agenția Veritas, regiuni întregi devastate de trombele care sfârâneau totul în calea lor, mii de oameni uciși pe uscat sau înghițiți de mare; acestea au fost semnele lăsate de îngrozitorul uragan. A depășit cu mult ravagiile uraganelor care au pustiit atât de îngrozitor Havana și Guadelupa, unul la 25 octombrie 1810, celălalt la 26 iulie 1825.

(Jules Verne, *Insula misterioasă*)

b. Tatăl meu avea o mică moșie în Nottinghamshire; eu eram al treilea din cei cinci fii ai săi. La vârsta de paisprezece ani el m-a trimis la colegiul Emanuel din Cambridge, unde am stat trei ani, văzându-mi de învățatură cu mare sârguință; cum însă întreținerea mea — cu toate că mi se trimiteau foarte puțini bani — era prea costisitoare pentru bruma noastră de avere, am fost dat în ucenicie la domnul James Bates, un vestit chirurg din Londra, la care am lucrat patru ani. În acest răstimp, primind din când în când mici sume de bani de la tatăl meu, i-am cheltuit învățând navigația și alte părți ale matematicii, folositoare celor ce-și pun în gând să călătorească — lucru pe care nădăjduiam să-l realizez mai devreme sau mai târziu. După ce am plecat de la domnul Bates, m-am înapoiat în casa tatălui meu, unde, cu ajutorul lui, al unchiului John și al altor câtorva rude, am obținut patruzeci de lire și, totodată, făgăduiala că voi primi treizeci de lire pe an, necesare pentru întreținerea mea la Leyda.

(Jonathan Swift, *Călătoriile lui Gulliver*)

Cuvinte cu diftong	Cuvinte cu triftong	Cuvinte cu hiat

10. Citește enunțurile de mai jos. Dacă afirmația este corectă, încercuiește cuvântul ADEVĂRAT, iar dacă afirmația este greșită, încercuiește cuvântul FALS.

- ADEVĂRAT/ FALS Cuvintele *gem* și *cer* sunt alcătuite din 3 litere și 3 sunete.
- ADEVĂRAT/ FALS Semivocalele sunt sinonime cu vocalele.
- ADEVĂRAT/ FALS Cuvântul *mireasmă* conține hiat.
- ADEVĂRAT/ FALS Cuvântul *arc-tic* este corect despărțit în silabe.
- ADEVĂRAT/ FALS Cuvântul *inegal* poate fi despărțit în silabe *i-ne-gal* sau *in-e-gal*.

I. FONETICA

11. Redactează o compunere, de 8–10 rânduri (80–100 de cuvinte), în care să povestești o întâmplare petrecută la un loc de joacă pentru copii. Dă un titlu potrivit compunerii tale.

În compunerea ta vei integra:

- trei cuvinte care conțin diftong;
- trei cuvinte care conțin triftong;
- trei cuvinte care conțin hiat.

II. VOCABULARUL

SĂ NE AMINTIM!

Vocabularul reprezintă totalitatea cuvintelor existente într-o limbă.

Derivarea reprezintă formarea unor cuvinte noi cu ajutorul sufixelor și al prefixelor și este un mijloc intern de îmbogățire a vocabularului.

Sufixe sunt sunete sau grupuri de sunete care se adaugă după rădăcină pentru formarea unor cuvinte noi (- *ință*, - *iș*, - *aș* etc.).

Prefixele sunt sunete sau grupuri de sunete care se adaugă înainte de rădăcină pentru formarea unor cuvinte noi (*im-*, *in-*, *răz-* etc.).

Cuvântul derivat este cuvântul format cu ajutorul prefixelor și al sufixelor.

Sinonimele sunt cuvinte cu formă diferită și înțeles asemănător.

Antonimele sunt cuvinte cu formă diferită și înțeles opus.

1. Citește cu atenție textele următoare și apoi răspunde cerințelor formulate mai jos:

a. *Îmblânzitorul de lei intrase liniștit în cușca acestora, fără să bănuiască ce urma să se întâmple. Nimeni dintre îngrijitori nu îl avertizase asupra faptului că leoaica era foarte agresivă și că deja o rănisese pe Măriuca, unul dintre medicii veterinari veniți să o vadă. Când animalul furios îl văzu pe dresor, se dădu câțiva pași înapoi și se uită amenințător. Omul se retrase într-un colț mai îndepărtat al cuștii și rămase nemișcat. Cei doi se studiau și își așteptau mișcările. Deodată, leoaica scoase un țipăt asurzitor. Îmblânzitorul rămase mut de uimire când zări un puiș galbion și gălăgios... era un mic pui de leu, căruia leoaica abia îi dăduse naștere. Bucuria tuturor fu mare, mai ales că evenimentul fusese surprinzător și neașteptat.*

b. *Mihnea a desfăcut încet capacul borcanului cu dulceață. Bunica i-l trimisese cu drag toamna trecută, îl făcuse chiar ea împreună cu prietenele ei din sătucul de munte unde locuia. De câte ori gusta bunătățile trimise de la țară, băiatul simțea că își retrăiește copilăria, cu încântătoarele clipe petrecute la gura sobei, cu poveștile spuse când ninsoarea se lăsa ușor peste căsuțele gârbovite și cu gustul plăcintelor cu mere.*

• Subliniază cu o linie toate cuvintele obținute prin derivare. Explică modul în care s-au format primele trei cuvinte derivate din fiecare text.

II. VOCABULARUL

• Scrie câte un sinonim potrivit pentru următoarele cuvinte din textele date: *să bănuiască, furios, amenințător, surprinzător, încet, încântătoare, ninsoarea.*

• Scrie câte un antonim potrivit pentru următoarele cuvinte din textele date: *înapoi, se retrase, mut, a desfăcut, prietenele.*

• Alcătuieste câte un enunț în care cuvintele *a scoate*, respectiv *a lăsa* să fie folosite cu alte sensuri față de cele din textele de mai sus.

• Scrie cinci cuvinte din câmpul semantic al *copilăriei*. Alcătuieste apoi enunțuri cu acestea.

2. Citește cu atenție textele de mai jos. Subliniază cu o linie cuvintele derivate, cu două linii cuvintele compuse și cu o linie punctată cuvintele obținute prin schimbarea valorii gramaticale, apoi completează tabelul dat.

a. *Din păduricea de pe deal se zărea o luminiță plâpândă, ce scliffea discret din întunericul nopții. Câinele-lup din curte lătra puternic în direcția indicată, de parcă intuia că dincolo de văzduhul luminat se ascundea cineva.*

b. *Își cumpărase un căsoi de toată frumusețea, dar acum se plângea mereu de cheltuielile mari pe care trebuia să le facă lunar pentru a întreține o suprafață de asemenea dimensiune.*

c. *Ana era din Târgu-Mureș și venise la Iași pentru a se angaja ca profesoară. Ziua ei norocoasă fusese cea în care intrase timid pe modesta porțiță a liceului și ciocănisese ezitant la ușa directorului. Acesta o primise zâmbitor, cu bunăvoință, iar tânăra simți că acolo era ceea ce căuta.*

d. *Zburase des cu avioanele Tarom. Călătoriile sale erau frecvente și folosea des serviciile acestei companii.*

II. VOCABULARUL

Cuvinte derivate	Cuvinte compuse	Cuvinte obținute prin schimbarea valorii gramaticale

3. Există cuvinte formate cu sufixe diminutive sau augmentative în textele de mai sus? Transcrie-le și precizează sufixul folosit.

4. Explică modul în care s-au format următoarele cuvinte: *răceală, entuziasm, untdelemn, cercetător, înmiresmat, permanență, traista-ciobanului, SNCFR, nereușită, incalificabil.*

II. VOCABULARUL

SĂ ÎNVĂȚĂM!

Sufixele diminutive arată o micșorare a trăsăturilor obiectelor în viziunea emițătorului. Folosirea lor arată implicarea afectivă a vorbitorului.

Exemple: *căsuță, iepuraș, povestioară* etc.

Sufixele augmentative arată o exagerare a mărimii obiectelor. Sensul derivatelor astfel formate este ironic, depreciativ.

Exemple: *căsoaie, păsăroi* etc.

5. Formează cuvinte noi cu ajutorul sufixelor diminutive, respectiv augmentative, pornind de la următoarele elemente de bază:

- *copil* – _____
- *masă* – _____
- *băiat* – _____
- *scaun* – _____
- *mătură* – _____
- *cățel* – _____

SĂ ÎNVĂȚĂM!

Familia lexicală este formată din totalitatea cuvintelor obținute prin derivare, compunere sau conversiune de la un cuvânt de bază.

6. Scrie cel puțin patru cuvinte din familia lexicală a cuvintelor date mai jos:

- *bun* _____
- *a mânca* _____
- *floare* _____
- *alb* _____
- *copil* _____
- *școală* _____

SĂ ÎNVĂȚĂM!

Compunerea este procedeul intern de formare a cuvintelor prin care se creează un cuvânt nou de la doi termeni diferiți, deja existenți în limbă.

Compunerea se poate realiza prin:

- a.** alăturare (juxtapunere): *de pe, Târgu-Jiu*;
- b.** subordonare: *ciuboțica-cucului, pierde-vară*;
- c.** abreviere: *Romatsa, RTV, Romtelecom*.

7. Citește cu atenție textele de mai jos, subliniază cuvintele compuse și apoi completează tabelul de mai jos cu informațiile solicitate:

a. *Mergând cu prietenii pe câmpul din jurul satului, am cules numeroase plante: coada-șoricelului, flori de nu-mă-uita și trei-frați-pătați.*

b. *Andrei era vorbă-lungă. De distrat ce era, mereu uita să ia ceva de la magazinul de la colț. De exemplu, acum nu cumpărase untdelemn.*

c. *Profesoara de română ne-a recomandat să cumpărăm două dicționare: DOOM și DEX.*

d. *Mereu mi-au plăcut basmele. Eroii mei preferați rămân Ileana Cosânzeana și Făt-Frumos.*

Cuvinte compuse prin alăturare	Cuvinte compuse prin subordonare	Cuvinte compuse prin abreviere

SĂ ÎNVĂȚĂM!

Conversiunea este procedeul intern de formare a cuvintelor prin care se creează un cuvânt nou prin schimbarea valorii gramaticale (morfologice).

Exemplu: El era un om tânăr. – adjectiv

Tânărul părea obosit. – substantiv comun

8. Citește cu atenție enunțurile de mai jos. Subliniază cuvintele formate prin conversiune și precizează ce părți de vorbire au fost la origine și ce valori morfologice au dobândit în urma schimbării valorii gramaticale:

a. *Vara pleacă de fiecare dată cu părinții în vacanță.*

b. *Bătrânul se ridică ușor de pe prispa casei și porni încet spre livadă.*

c. *Priveam copacii înfloriți, liliacul înmugurit și mă simțeam împlinit, sufletul fiindu-mi cuprins de bucuria revenirii primăverii!*